

گفت‌وگو با «احمدرضا نیک طبع اطاعتی» مدیرعامل شرکت نقش کریمان (کنسرسیوم صادراتی سنگ استان کرمان)

صادرات سنگ‌های تزئینی؛ مغلوب بازار داخلی

ایران در کمتر از ۲۰۰۰ معدن شناسایی شده در حوزه سنگ‌های تزئینی سالانه در حدود ۱۵ میلیون تن؛ تقریباً برابر ۱۲ درصد تولید جهان، سنگ خام تولید می‌کند که پس از کشورهای چین، هند و ایتالیا در رتبه چهارم دنیا قرار دارد. استان کرمان با حدود ۲۰۰ معدن کشف شده که کمتر از نیمی از آن‌ها دارای پروانه بهره‌برداری می‌باشند، ظرفیت تولید دو میلیون تن سنگ خام در سال دارد. احمدرضا نیک طبع اطاعتی، مدیرعامل شرکت نقش کریمان همچنین می‌گوید: در حدود ۵۵ درصد از سنگ‌های استحصالی از معادن سنگ‌های تزئینی دنیا به صورت فراوری شده وارد چرخه تجارت بین‌المللی می‌شود که در ایران تنها در حدود ۳۰ درصد از صادرات سنگ‌های تزئینی به صورت فراوری شده است؛ ایران دارای رتبه بیست و پنجم در صادرات سنگ‌های فراوری شده می‌باشد که با توجه به در اختیار داشتن ۳۰ درصد از ذخایر و ۱۲ درصد تولید جهانی سنگ؛ این مقدار صادرات بسیار ناامیدکننده است. او می‌گوید: اگر بتوانیم سالانه حداقل ۲۰۰ میلیون مترمربع سنگ فراوری شده صادر کنیم، آنگاه توانسته‌ایم به صادرات حداقل چهار میلیارد دلاری سنگ فراوری شده دست‌یافته و با توجه به پیش‌بینی مصرف ۴,۹ میلیارد مترمربعی سنگ در سال ۲۰۲۵ به سهم بیشتری از بازار جهانی این کالا دست یابیم، اما... مشروح این گفت‌وگو در ادامه قابل مطالعه است.

دنیای قرار دارد، ولی به جهت تنوع در رنگ، ایران در رتبه اول جهانی قرار دارد. ذخایر سنگ‌های تزئینی کشور، شامل ۲,۱۶ میلیارد تن انواع سنگ‌های مرمریت (۵۲ درصد)، ۱,۵ میلیارد تن سنگ‌های گرانیت (۳۶ درصد)، ۴۵۰ میلیون تن سنگ‌های تراورتن (۱۱ درصد) و ۴۴ میلیون تن سنگ‌های مرمر (۱ درصد) برآورد گردیده است. استان لرستان با در اختیار داشتن حدود ۲۵ درصد از کل این ذخایر در رتبه اول کشور قرار دارد. ذخایر قطعی انواع سنگ‌های تزئینی استان کرمان بر اساس پروانه‌های بهره‌برداری، بیش از ۱۸,۳ میلیون تن، برآورد گردیده و میزان ذخایر احتمالی سنگ‌های تزئینی در استان کرمان، بیش از هشتصد میلیون تن پیش‌بینی می‌شود. تولید کل سنگ خام جهان، بالغ بر ۱۲۰ میلیون تن در سال است که ۵۲ درصد از آن در آسیا، ۳۶ درصد از آن در اروپا، هشت درصد از آن در آمریکا و سه درصد بقیه در آفریقا تولید می‌گردد. کشور ایران با کمتر از ۲۰۰۰ معدن شناسایی شده در حوزه سنگ‌های تزئینی و با ظرفیت سالانه اسمی بالغ بر ۲۵ میلیون تن، حدود ۱۵ میلیون تن سنگ خام (معادل تقریباً ۱۲ درصد از تولید سنگ خام جهان) در سال را تولید می‌کند.

◆ ایران یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان سنگ‌های تزئینی دنیاست و استان کرمان یکی از ظرفیت‌های مهم کشور در این زمینه است؛ بنابراین سنگ‌های تزئینی از جمله قوت‌ها و فرصت‌های صادراتی کشور و استان می‌تواند باشد اگر ممکن است بفرمایید که ذخیره معدنی سنگ‌های تزئینی کشور و نیز استان کرمان به تفاوت انواع مهم چه میزان است و سالانه چه میزان استخراج می‌گردد؟ ضمن تشکر از جنابعالی و همکاران محترمتان در نشریه سپهر اقتصاد کرمان، ذخایر سنگ‌های تزئینی در جهان به حدود ۱۵ میلیارد تن می‌رسد که شامل انواع گرانیت (Granite)، مرمریت (Marble)، تراورتن (Travertine) و مرمر (Onyx) می‌باشند. کشور ایران با در اختیار داشتن بالغ بر ۲,۴ میلیارد تن ذخایر قطعی و ۴,۲ میلیارد تن ذخایر احتمالی، حدود ۳۰ درصد از این ذخایر را در اختیار داشته و بعد از کشورهای ایتالیا، چین و هند در رتبه چهارم

♦♦ با این میزان استخراج به لحاظ کیفیت تولید ایران و بویژه استان کرمان در چه وضعیتی است؟

همان‌طور که عرض شد میزان تولید سالیانه سنگ خام در کشور حدود ۱۵ میلیون تن و تقریباً ۱۲ درصد از تولید سنگ خام جهان می‌باشد و با این میزان تولید انواع سنگ خام، کشورمان پس از کشورهای چین و هند و ایتالیا، در رتبه چهارم دنیا قرار دارد و اولین تولیدکننده در منطقه می‌باشد. به لحاظ رتبه کشوری هم استان اصفهان با ۴,۲ میلیون تن تولید سالانه، در رتبه نخست کشور قرار دارد و استان کرمان با حدود ۲۰۰ معدن کشف‌شده که تنها حدود کمتر از نیمی از آن‌ها دارای پروانه بهره‌برداری می‌باشند، ظرفیت برداشت سالیانه در حدود دو میلیون تن سنگ خام را دارا می‌باشد. در مورد وضعیت کیفیت تولید سنگ در کشور و استان، اول اینکه باید علاوه بر کیفیت استخراج سنگ خام در معادن، کیفیت فرآوری در کارخانه‌های فرآوری سنگ را نیز مورد توجه قرار داد، زیرا که کیفیت سنگ استخراجی در معادن بر کیفیت محصول و افزایش ضریب بهره‌وری در کارخانه‌های فرآوری تأثیر مهمی دارد و با توجه به اینکه ارزش افزوده و ایجاد اشتغال در سنگ‌های فرآوری شده تا شش برابر بیشتر از سنگ خام می‌باشد و حدود ۵۵ درصد از سنگ‌های استحصال از معادن سنگ‌های تزئینی دنیا به صورت محصولات فرآوری شده وارد چرخه تجارت بین‌المللی می‌شود (متأسفانه در ایران تنها فقط حدود ۳۰ درصد از صادرات سنگ‌های تزئینی به صورت سنگ فرآوری شده می‌باشد)، لذا کیفیت تولید در هر دو حلقه مذکور زنجیره ارزش سنگ (معادن و کارخانه‌های فرآوری) بسیار مهم می‌باشد و دوم اینکه باید به عوامل مؤثر بر ایجاد کیفیت در محصول تولیدی، همچون روش‌های نوین استخراج و فرآوری، ماشین‌آلات پیشرفته و مدرن، نیروی انسانی متخصص و مسلط به دانش روز دنیا و همچنین تحقیق و توسعه (R&D) توجه کافی نمود. با توجه به موارد فوق می‌توان گفت که کیفیت استخراج و فرآوری و همچنین ضریب بهره‌وری در معادن و کارخانه‌های فرآوری سنگ در کشور از استاندارد جهانی پایین‌تر است. با توجه به اینکه تعداد کارخانه‌های فرآوری سنگ در کشور حدود ۶۰۰۰ تا ۶۵۰۰ واحد می‌باشد و ۷۰ تا ۸۰ درصد ماشین‌آلات این واحدها فرسوده و با قدمت فعالیت بیش از ۳۰ سال است و تنها کمتر از ۳۰۰ واحد از آن‌ها مجهز به ماشین‌آلات مدرن می‌باشند یعنی کمتر از پنج درصد و تعداد کارخانه‌های فرآوری سنگ استان کرمان حدود ۶۰ واحد است که تنها چهار واحد از آن‌ها مدرن می‌باشند؛ یعنی کمتر از هفت درصد کارخانه‌های استان و تقریباً ۲۰ درصد کارخانه‌های کشور که یکی از این

کارخانه‌های مدرن هم به علت تملک توسط بانک تعطیل گردیده و فقط تنها یک کارخانه در استان با در اختیار داشتن دستگاه اهر، قادر به تولید سنگ به صورت اسلب می‌باشد.

♦♦ در بین سنگ‌های تزئینی ایران کدام نوع، دارای بازار قابل توجه خارجی است و مقصد صادرات کدام کشورها هستند؟ سنگ‌های مرمریت و مرمر ایران بیشتر از انواع دیگر مورد توجه بازارهای خارجی می‌باشند و کشورهای چین و عراق و ترکیه، عمده‌ترین خریداران سنگ کشور می‌باشند.

♦♦ صادرات سنگ‌های تزئینی کشور چه میزان و صادرات استان کرمان چه کسری از آن را تشکیل می‌دهد؟ صادرات سنگ تا چه میزان قابل ارتقاء و بالاتر رفتن است؟

با مقایسه صادرات سنگ‌های تزئینی کشورهای جهان در بین سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۶ و وب‌سایت جهانی تریدمپ (Trademap) مشخص می‌شود که کشور ایران با ۰,۸ درصد از کل صادرات سنگ‌های تزئینی در دهه مورد بررسی در میان کشورهای صادرکننده رتبه چهاردهم را دارا می‌باشد و ۸۶ درصد از صادرات سنگ‌های تزئینی جهان را کشورهای چین، ایتالیا، ترکیه، هندوستان، برزیل، اسپانیا در دست دارند. حجم درآمد میانگین سالیانه صادرات سنگ جهان در این دهه ۱۷,۵ میلیارد دلار آمریکا بوده است. از مجموع کل صادرات سنگ‌های تزئینی در این بازه زمانی، ۶۷,۹۹ درصد از آن مربوط به سنگ‌های خام و فقط ۳۲,۰۱ درصد از آن مربوط به سنگ‌های فرآوری شده می‌باشد و بر اساس داده‌های مذکور، ایران دارای رتبه ۲۵ صادرات در مورد سنگ‌های فرآوری شده می‌باشد. این سهم ناچیز ایران از کل صادرات سنگ‌های تزئینی، با توجه در اختیار داشتن حدود ۳۰ درصد از ذخایر و ۱۲ درصد از تولید جهانی سنگ، بسیار ناامیدکننده است، اما می‌توان با توجه به ذخایر و پتانسیل‌های قابل توجه کشور، با برنامه‌ریزی درست و مستمر در همه حلقه‌های زنجیره ارزش سنگ از معدن تا بازار، میزان صادرات این محصول و فرآورده را تا حد زیادی ارتقاء داد؛ به طوری که اگر بتوانیم حداقل سالانه ۲۰۰ میلیون مترمربع سنگ فرآوری شده را صادر کنیم، توانسته‌ایم به صادرات حداقل چهار میلیارد دلاری سنگ فرآوری شده دست یافته و با توجه به پیش‌بینی مصرف ۴,۹ میلیارد مترمربعی سنگ در سال ۲۰۲۵ سهم بیشتری از صادرات بازار جهانی سنگ را از آن کشور خودمان نماییم. برای تولید سالیانه ۲۰۰ میلیون مترمربع سنگ فرآوری شده به حداکثر ۱۵ میلیون تن سنگ خام با کیفیت نیاز می‌باشد که با توجه به میزان ذخایر کشور، قابل دسترسی است و البته با صادرات مازاد تولید

با توجه به اینکه تعداد کارخانه‌های فرآوری سنگ در کشور حدود ۶۰۰۰ تا ۶۵۰۰ واحد می‌باشد و ۷۰ تا ۸۰ درصد ماشین‌آلات این واحدها فرسوده و با قدمت فعالیت بیش از ۳۰ سال است و تنها کمتر از ۳۰۰ واحد از آن‌ها مجهز به ماشین‌آلات مدرن می‌باشند یعنی کمتر از پنج درصد و تعداد کارخانه‌های فرآوری سنگ استان کرمان حدود ۶۰ واحد است که تنها چهار واحد از آن‌ها مدرن می‌باشند یعنی کمتر از هفت درصد کارخانه‌های فرآوری استان و تقریباً ۲۰ درصد کارخانه‌های کشور

و کارخانه‌های فرآوری و مصرف سرانه قابل توجه سنگ فرآوری شده در ایران (رتبه اول مصرف سرانه) و همچنین وضع قوانین و مقررات خلق‌الساعه غیر کارشناسی، در بعضی مواقع فروش در بازار داخلی و حتی متأسفانه واردات بعضی از سنگ‌های فرآوری شده، سودآوری بیشتری دارد.

◆ در کل ارزیابی شما از چگونگی قدرت رقابت صادرکنندگان ایرانی سنگ‌های تزئینی در بازارهای جهانی چیست؟ چه فاصله‌ای بین تولید ما با برندهای جهانی وجود دارد؟

با توجه به شرایط فعلی کشور و تحریم‌های ظالمانه علیه کشورمان، قیاس عملکرد بین بازرگانان ایرانی داخل کشور و همتایان ایشان در سایر کشورها قیاسی مع‌الفارق است؛ زیرا بدون داشتن سازوکار و ابزار مناسب، تجارت بسیار سخت و غیررقابتی است و صادرات سنگ‌های تزئینی نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد، لذا با توجه به خاص بودن تجارت سنگ، فعالیت در این خصوص به مراتب سخت‌تر و مشکل‌تر می‌باشد، ولی کیفیت سنگ‌های صادراتی ما در هر دو حوزه خام و فرآوری شده با برندهای جهانی قابل رقابت می‌باشد، اما متأسفانه در زمینه سورتینگ (sorting) و بسته‌بندی سنگ‌های فرآوری شده و همچنین زمینه بازاریابی، ضعیف عمل کرده‌ایم.

◆ مهم‌ترین چالش‌های استخراج فرآوری و تجاری این کالا و راه‌های برون‌رفت از آن‌ها چیست؟

- عدم بهره‌گیری از تکنولوژی روز دنیا و ماشین‌آلات پیشرفته و مدرن در حوزه‌های اکتشاف، استخراج و فرآوری، در معادن و کارخانه‌های فرآوری سنگ،
- پایین بودن ضریب بهره‌وری در معادن و کارخانه‌های فرآوری سنگ،
- فقدان دانش روز و تخصص موردنیاز نیروی کار شاغل در صنعت سنگ،
- فقدان اطلاعات و آمار نیاز مورد صنعت سنگ به‌منظور تدوین استراتژی و برنامه‌ریزی کلان،
- فقدان یک سیاست صادراتی منسجم، مستمر و قدرتمند و پایدار در کشور،
- فقدان کنسرسیوم‌های صادراتی تخصصی سنگ،
- عدم استفاده از روش‌های نوین بازاریابی،
- عدم انجام مطالعات بازار، عدم شناخت بازارهای هدف، عدم انتخاب کشورهای عمده و تمرکز بر آن‌ها و پراکندگی زیاد کشورهای هدف صادرات (۱۳۵ کشور)،
- عدم تداوم حضور در بازارهای صادراتی بیشتر کشورها و عدم حفظ بازارهای به دست آورده شده. ◆◆

سنگ خام صادراتی، (فقط با صادرات ۱۰ میلیون تن سنگ خام صادراتی) بالغ بر ۱,۲ میلیارد دلار درآمد ارزی نصیب کشور خواهد شد. همچنین می‌توان در مقابل، سنگ‌های خام موردنیاز را نیز جهت فرآوری و ایجاد ارزش افزوده و اشتغال بیشتر وارد کشور نماییم.

◆ مهم‌ترین سنگ‌های تزئینی استان کرمان در مجموع به لحاظ میزان ذخیره، استخراج و کیفیت کدامند؟

سنگ‌های مرمریت، بالاترین میزان ذخایر و سنگ‌های مرمر بالاترین میزان ارزش را در میان سنگ‌های کشور و استان، دارا می‌باشند.

◆ سودآورترین سنگ‌های تزئینی صادراتی کشور کدام است و علت این برتری در سودآوری نسبت به دیگر انواع سنگ‌های تزئینی چیست؟

علیرغم بالا بودن ارزش سنگ‌های مرمر، به دلیل میزان تقاضای بازار جهانی برای سنگ‌های مرمریت، این سنگ‌ها سهم بیشتری از تجارت جهانی سنگ را در اختیار دارند.

◆ در مورد سودآوری صادرات سنگ نسبت به فروش در بازار داخل چه مقایسه‌ای دارید؟

با توجه به عدم ثبات قیمت‌ها در بازار، خصوصاً قیمت ارز و به تبع آن متغیر بودن قیمت تمام شده محصولات در معادن

کیفیت سنگ‌های صادراتی ما در هر دو حوزه خام و فرآوری شده با برندهای جهانی قابل رقابت می‌باشد اما متأسفانه در زمینه سورتینگ (sorting) و بسته‌بندی سنگ‌های فرآوری شده و همچنین در زمینه بازاریابی، ضعیف عمل کرده‌ایم.